

Küresel Kamusal Mallar: COVID-19 ve Gıda Güvencesi Sorunu

Melek AKDOĞAN GEDİK¹

Öz

Küreselleşme olgusu kamu maliyesi yazınında küresel kamusal malların öneminin artmasına neden olmuştur. Fayda ve zararlarının küresel ölçekte hissedildiği, rekabet ve dışlamanın olmadığı küresel kamusal mal ve hizmetlere gıda güvencesinin sağlanması, salgın hastalıkların yarattığı etkiler, sağlık hizmetleri örnek verilebilir. Gıda güvencesi, tüm insanların her zaman gıdaya fiziksel, sosyal ve ekonomik erişime sahip olması, beslenme ihtiyaçlarını ve gıda tercihlerini karşılamak için yeterli miktarda ve kalitede güvenli olması, yeterli hijyen ortamı ile desteklenmesi durumunda ortaya çıkan, sağlıklı ve aktif bir yaşama izin veren sağlık hizmetleri ve bakımı olarak tanımlanmaktadır. Dünyadaki birçok insan, iklimsel, ekonomik ve politik faktörler de dahil olmak üzere çeşitli nedenlerle zaten yetersiz beslenmektedir. Ne yazık ki, kriz zamanlarında, COVID-19'da olduğu gibi, gıda güvencesizliği daha akut hale gelmektedir. Bireylerin gıdalara erişimi üzerindeki olumsuz etkiyi hafifletmek için acil müdahale gerektirmektedir. Bunun farkında olarak, birçok sorunu çözmek için farklı kısa ve uzun vadeli tedbirlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bununla birlikte, gıda güvencesizliğini kötü yönetilen geçmiş gıda politikalarının bir sonucu olduğunu hatırlamak önemlidir ve hükümetler gelecek için gıda politikalarını bu doğrultuda oluşturmalarıdır. Bu çalışmada tüm dünyada görülen COVID-19 salgın hastalığının gıda güvencesi bağlamında oluşturabileceği sorunlar değerlendirilerek, politika önerilerine yer vermeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Küresel Kamusal Mal, Gıda Güvencesi, Salgın Hastalıklar, COVID-19

Global Public Goods: COVID-19 and Food Security Problem

Abstract

Globalization has led to the increased importance of global public goods in public finance literature. Access to safe and sufficient food is one of these goods and services, where the benefits and harms are felt on a global scale without competition and exclusion. Food security is defined as health services that all people always have physical, social and economic access to safe, sufficient and quality food provided in hygienic conditions to meet their nutritional needs and food preferences for a healthy and active life. Many people in the world are already malnourished for various reasons, including climatic, economic and political factors. Unfortunately, during the crisis, as in COVID-19, food insecurity becomes more acute. It requires urgent intervention to decrease the negative impact on individuals' access to food. Aware of this, different short- and long-term policy measures are needed to solve many problems. It is important to remember, however, that food insecurity is a result of poorly managed past food policies, and governments should establish food policies for the future accordingly. In this study, the policy suggestions of COVID-19 pandemic disease, which are seen all over the world, in the context of food security will be evaluated and policy recommendations will be included.

Key Words: Global Public Good, Food Security, Pandemic Diseases, COVID-19

Atıf İçin / Please Cite As:

Akdoğan Gedik, M. (2021). Küresel kamusal mallar: COVID-19 ve gıda güvencesi sorunu. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(1), 662-678.

Geliş Tarihi / Received Date: 25.05.2020

Kabul Tarihi / Accepted Date: 02.12.2020

¹ Doç. Dr. - Çukurova Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü, makdogan@cu.edu.tr

 ORCID: 0000-0001-6470-5796

Giriş

Tam kamusal mal ve hizmetler; pazarlanamayan, faydaları bölünemeyen, tüketimde dışlanmayan, tüketenlerin birbirlerine rakip olmadıkları ve sadece devlet tarafından üretilen mal ve hizmetlerdir. Kamusal malların en belirgin özelliği bütçeden finanse edilmesidir. Üretilen bu mallar dışsallıklar içermektedir. Bu dışsallıklar günümüz dünyasında yalnızca ülke içerisinde değil küresel düzeyde de etkilerini göstermektedir. Bu da kamu maliyesinde sınır ötesi ve nesiller arası mal ve hizmetleri ele alacak bir yaklaşıma sebebiyet vermektedir.

Gelişen dünyada ülkelerin tek başına üstesinden gelemeyeceği bir çok küresel sorun bulunmaktadır. Bunlar; biyolojik çeşitlilikteki azalmalar, ozon tabakasının incilmesi, küresel yoksulluk, savaşlar, çevre kirliliği, salgın hastalıklar olarak örneklendirilebilir. Bu sorunlar birden çok ülkenin faaliyetleri sonucu gelişen olumsuz dışsallıkları içerir ve küresel kamusal kötüler olarak adlandırılmaktadır.

Küresel düzeyde kalkınma, risk azaltımı ve fırsat eşitliğinin gerçekleştirilebilmesi için küresel kamusal mallar önemli bir rol taşımaktadır. Bu iyileştirmelerle ilgili finansmanın etkilenen tüm ülkeler tarafından değil de tek veya az sayıda ülke tarafından karşılanması, bu ülkelerin maliyetlerinin yararlandıkları faydalarının üzerinde olmasına ve etkinsizliğe yol açacaktır. Küresel problemlerin çözümünde tüm ülkelerin bağlı olduğu bir otoritenin bulunmayışı finansman konusunda en önemli sorunlardan birini oluşturmaktadır.

Dünya üzerinde birçok ülkede sınır tanımayan konulardan biri de sağlıktır. Bir ülkede başlayan bir salgın hastalık gelişen dünyada rahatlıkla komşu ülkelere yayılabilir. Bu durumda ülkeler sadece kendi sınırlarında yaşanan sağlık sorunlarıyla değil de dünya üzerindeki genel sorunla karşı karşıya kalırlar. Aşılar, tedavi yöntemleri, ilaç endüstrisi, salgın hastalıklar, tıp ve elektronik tıptaki kullanılan araçlardaki yenilikler sağlık konusundaki uluslararası boyuttur. Salgın hastalıkların etki alanının genişlemesi bir çok iktisadi sorunun yaşanmasına neden olmakla birlikte bir diğer küresel kamusal kötü örneği olan gıda güvencesizliği sorununun da beraberinde yaşanmasına neden olmaktadır.

Bu çalışmada 2019 sonu itibariyle Çin’de başlayarak etkisi tüm Dünyaya yayılan COVID-19 salgını ve gıda güvencesi üzerinde yaratabileceği riskler değerlendirilmeye çaişılarak, bu sorunların çözümlenmesine ilişkin politika tedbirlerine yer verilecektir.

Küresel Kamusal Mal Kavramı ve Gelişimi

Küresel kamusal mal tanımının temelinde ortak kaynakların ortak kullanımında ortaya çıkan sorunlar yatmaktadır. Bu sorun ulusal ölçekte olabileceği gibi uluslararası ölçekte de karşıımıza çıkabilir. 1883 yılında William Foster Lloyd tarafından kaleme alınan “Nüfusu Kontrol Konusunda İki Ders” kitapçığı ve 1968 yılında Garrett Hardin tarafından Science dergisinde yayınlanan “Ortak Mallar Trajedisi” başlıklı çalışmalar ortak malların kullanımına ilişkin temel oluşturan çalışmalardır. Ortak mallara yeryüzü, atmosfer, su kaynakları, biyolojik çeşitlilik vs. örnek verilebilir. Günümüzde evrensel ortak mallar üzerinde tüm ülkeler, çok uluslu şletmeler ve bireyler varlıklarını devam ettirmektedirler (Brown, 1989, s. 14 Akt: Akdemir ve Şahin, 2006, s. 3).

Küresel kamusal mallar kavramı ilk defa Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından 1999’da “Küresel Kamusal Mallar - 21. Yüzyılda Uluslararası İşbirliği” adlı eser ile kullanılmaya başlanmıştır. Tanım konusunda kesin bir yargı olmamasına karşın belirtilen kamusal olma ve faydaların yayılması gibi iki temel özelliği içermektedir.

2001 yılında Dünya Bankası (WB) tarafından küresel kamusal malların korunmasına ilişkin kamu malları ile ilgili doğrudan katkısı olduğu savunulan finansman yöntemlerine ilişkin bir rapor yayınlanmıştır. Dünya Bankasının yapmış olduğu tanıma göre küresel kamusal mallar; kalkınma amacı ve yoksulluğun azaltılması için gereken ve ancak gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ortak hareket etmesiyle gerçekleştirilen, sınır ötesi dışsallıklara sahip mal, kaynak, hizmet ve politik sistemler bütünüdür.

Avrupa Birliği (AB) Komisyonu, 2002 yılında yayınlanan bir bröşürde küresel kamusal mal kavramının ortak iyi için önemli bir katkı olduğunu ifade etmiştir. AB Komisyonu sürdürülebilir kalkınmayı sağlayabilmek için uluslararası performansa dayalı olarak küresel kamusal malların artan önemi vurgulamaktadır. AB’ye göre; çoğu ülkeler, yerel çıkarlarını ortak iyi için ikinci dereceye koyamazlar. Küresel kamusal mallar, bununla birlikte, ortak çıkar meselelerine ciddi olarak değerlendirmek için bir fırsat sağlamaktadır. Sorunların üst üste geldiği ve bölünmüş çözümler yerine bütünleştirilmiş çözümleri

gerektiren yöntemi vurgularlar. Bu nedenle AB, bu konuda düşünce ve fikir birliği geliştirmek için bir uluslararası, açık ve saydam sürece ihtiyaç olduğuna ikna edilmiştir (European Commission, 2002, s. 1; Akt: Akdemir ve Şahin, 2006, s. 4).

Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası ve AB komisyonu raporlarından hareketle küresel kamusal malların temel ortak özellikleri ortaya çıkmaktadır. Bu özelliklerin ilkinde, kamusal malların tüketiciler arasında rekabet olmaması ve tüketimde dışlanmama hususlarına küresel bir boyutta bakılmaktadır. Yani ülkeler arasında küresel kamusal mallar konusunda kimse bir diğer ülkeyi kullanmaktan yoksun edemez ve bu mallar için ülkeler arasında rekabet yoktur. İkinci özellik ise küresel kamusal malların tüm ülke, insan nüfusu ve nesillere yayılmasından kaynaklı bu malların evrensel eğilimli çıktılar olarak görülmesi üzerinde durmaktadır. Bu malların faydaları evrensel faydalar olarak birden çok ülkeye erişmelidir. Yani bir kamu malının küresel olarak nitelendirilmesi için uluslararası tüm bireylere faydalarının yayılması gerekmektedir. Diğer yandan dışsallık açısından bir değerlendirme yapıldığında kamusal zararlar da söz konusu olabilmektedir. Küresel kamusal malların bir kısmı salgın hastalıklar, asit yağmurları, küresel ısınma, ülkelerarası terörizm, çölleşme, mali istikrarsızlıklar, kötüleşen işgücü standartları gibi 'küresel kamusal zararlar' şeklindedir ve bu durum, aslında, negatif dışsallıkların sınırlar ötesine yayılmış halidir (Kanbur, Sandler ve Morrison, 1999, s. 56; Ferroni ve Mody, 2002, s. 6, Kaul vd. 1999, s. 2 Akt: Kirmanoğlu vd., 2006, s. 27).

Biyosfer, biyolojik çeşitlilik, çevresel araştırmalar, enerji araştırmaları, enerji eğitimi/öğretimi, çevresel eğitim/öğretim, su rezervi, sağlık eğitim ve öğretimi, su kaynağı politikası, su kaynağını koruma, atık yönetimi/çöp ve atık yok etme, akarsu bayındırlığı, ormancılık gelişimi, ormancılık politikası, balıkçılık politikası, balık endüstrisi gelişimi, çevre politikası, sel önleme/kontrolü, enerji politikası, balıkçılık araştırmaları, ormancılık araştırmaları, ormancılık eğitimi/öğretimi, balıkçılık eğitimi/öğretimi, narkotik kontrolü, tarımsal olmayan alternatif kalkınma, çatışma sonrası barış inşası, terhis/seferberliğin bitmesi, bilgi iletişim bilimi ve uygulaması, bankacılık ve mali hizmetler, işletme ve diğer hizmetler, ticaret politikası ve idari yönetim, yasal ve adli gelişim, medikal araştırma, istatistiki kapasite inşası, araştırma/bilimsel kurumlar, teknolojik araştırma ve gelişme, serbest bilgi akışı, tarımsal araştırma, HIV/AIDS içeren kontrol, sağlık eğitimi, bulaşıcı hastalık kontrolü, sağlık politikası küresel kamusal mal ve hizmetler arasında yer almaktadır (Mancarenhas ve Sandler, 2005, s. 1114-1115).

Küresel kamusal malların tanımlanması ve sınıflandırılması farklılık göstermektedir. Bu tanımlardan bazıları küresellik boyutuna bazıları ise kamusal boyutuna vurgu yapmaktadırlar. Küresellik boyutunda, belirleyici unsur, faydanın yayılma alanı (yerel, ulusal, bölgesel ve küresel) olmaktadır. Küresel kamusal malların faydaları olabileceği gibi zararları da söz konusu olabilmektedir. Tüketimden mahrum bırakmanın mümkün olmaması, diğer bir deyişle bedel ödemeyenin de hizmeti kullanması itibarıyla kamusal mallarda, piyasa koşullarının işleyişini mümkün kılmayan bir durumdur. Bedavacılık sorunu, tüketimden mahrum bırakma niteliğinin olmadığı yerel ve ulusal kamusal mallarda söz konusu olduğu gibi, küresel kamusal mallarda da ortaya çıkmaktadır. Bu durumda bazı fayda elde eden birimler, finansmana katılmayacak ve eksik sunuma neden olacaklardır. Küresel kamusal mallarda eksik sunumun ortaya çıkması ve telafisi mekanizmaları çok farklıdır (Kirmanoğlu vd., 2006, s. 27).

Küresel kamusal mallar oluşumlarına göre ayrıma tabi tutulabilmektedir. Küresel kamusal mal ve hizmetler doğada mevcut olabilir, piyasa, devletler ya da uluslararası kuruluşlar tarafından sunulabilir. *Doğal Küresel Mallar* ya da insanlığın ortak varlıkları küresel ölçekte herkesin faydalandığı mallardır ve aşırı kullanım sonucu doğal niteliklerini yitirme riski taşımaktadırlar. Örneğin, küresel ısınmaya ve dolayısıyla iklim değişikliğine neden olan etkenler ile mücadele etmek çok da kolay değildir. Atmosfer herkesin ortak kullanımına sunulan ve hiç kimsenin kullanımından mahrum edilemeyeceği tam küresel kamu malıdır. *İnsan Yapımı Küresel Mallar* insanlık tarihinin geçmişten günümüze değin oluşturdukları, toplumların yararına olan kazanımlar olarak tanımlanmaktadır. Evrensel normlar ve ilkeler, evrensel insan haklarının gelişimi, bilginin gelişimi, internetin sağladığı olanaklar, iletişim sistemleri bu grupta değerlendirilebilir. *Küresel Politika Sonuçları* barış, sağlık, küresel finansal istikrar, sürdürülebilir çevre, serbest ticaret, yoksullukla mücadele, eşitlik ve adalet gibi temel sosyal hayatı ve insan haklarını ilgilendiren unsurlar ülkeler arasında karşılıklı politikaların sonuçları olarak zamanla iyi bir gelişim gösterebilir ya da koşulların değişimi ile birlikte kötüye gidebilir (Gümüş, 2019, s. 35).

Özetle, küresel kamusal mal tanımlanmasına ilişkin gelişimde kamusal düzeyinin uluslararası olması, faydanın ya da tüketimin uluslararası düzeyde gerçekleşmesi finansmanın uluslararası düzeyde sağlanması, üretimin ya da hizmetin uluslararası kuruluşlarca sağlanması gerekliliği vurgulanmaktadır. Diğer yandan,

küreselleşme sürecinde küresel kamu mallarının ortaya çıkmasında ülkelerin dışa açıklık derecesi, uluslararası finansal piyasaların durgunluk riskleri, iklim değışikliği riski, küresel gelir dağılımı eşitsizliğinden kaynaklanan riskler, çok uluslu şirketlerin ve küresel sermayenin yayılcı gücü belirleyici konuma sahip unsurlardır.

Küresel Kamusal Mal Olarak Gıda Güvencesi

Gıda güvencesi konusu Malthus'un "An Essay on the Principle of Population of 1798" adlı eserine kadar dayandırılabilir (Rosegrant ve Cline, 2003, s. 1917-1919). Malthus insan nüfusundaki artışın geometrik buna karşın gıda kaynaklarının aritmetik artış göstermesi nedeniyle gıda kaynakları yetersizliği sorununun ortaya çıkacağını ve doğal seleksiyon sonucu güçlülerin yaşamaya devam edeceğini söylemiştir. Malthus'un söylemi insanlığın kıtlık ve açlık korkusunun nedenlerinden biri olurken zaman içerisinde teknolojik ilerlemeler, tarım sanayi alanındaki gelişmelerle beraber yeterli gıda ürünleri üretimi gerçekleştirilmiştir. Ancak teknolojinin gıda üretiminde farklı yöntemlere başvurması ile beraber gıdaların güvenliği konusunda artan hassasiyetler ve şüpheler ile beraber konu tüm dünyada tartışma alanı bulmuştur.

Tarihsel süreç içerisinde gıda ve gıda güvencesi konusunu elen alan belgeler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (1948), BM Sosyal Şartı (BM Sosyal Paketi 1966), Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989), Kadın Hakları Sözleşmesi (1979), Afrika İnsan Hakları Şartı (Banjul Şartı 1981), Binyıl Kalkınma Hedefleri (MDG, 2000) ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SDG, 2017) olarak sıralanabilir. Yakın dönemlerde Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi 1948'de gıdaya ulaşım hakkının insanın en temel hakkı olduğunu belgelemesi ile gıda güvencesi anlamında modern dönemlerin ilk önemli belgesi olarak kabul edilmiştir. 1960'larda ise bu kavram, gıda güvencesini ve bireylerin beslenmesini içerecek şekilde genişletilmiştir.

1961'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu ve Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) tarafından Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı (WFP) savaş ve afet bölgelerine gıda tedariki sağlamak için kuruldu. Birleşmiş Milletler 1966 yılında "Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi"ni kabul etmiştir. Bu sözleşmenin "Yaşama Hakkı" başlıklı 11. maddesi herkese, kendisi ve ailesi için yeterli bir yaşam standardına sahip olma hakkı ve yeterli beslenmeye dikkat çekmektedir. Açlıktan kurtulmanın herkes için temel bir hak olduğunu kabul ederek besin kaynaklarının ihtiyaçlara göre eşit dağıtılmasını sağlanmasına vurgu yapar (UN-Turkey).

1975'ten itibaren ise FAO, bir adım daha ileri giderek yetersiz beslenmenin sadece gıda mevcudiyeti sorunu değil, aynı zamanda yoksulluk ve yoksunluğun bir fonksiyonu olduğunu iddia etmiştir. Bu argüman, genel gıda arzındaki artışa rağmen yetersiz beslenmenin devam edebileceğini savunduğu için yetersiz beslenmeyi genel gelişim planlaması ile doğrudan ilişkilendirmiştir.

BM Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO) 1996 yılında düzenlediği Dünya Gıda Zirvesi yaklaşık 10.000 kişinin katılımıyla gerçekleşmiştir. Zirvede en önemli sorun olarak açlığın ortadan kaldırılması ele alınarak "Dünya Gıda Zirvesi Eylem Planı" kabul edilmiştir. Herkesin fiziksel ve ekonomik olarak her zaman yeterli ve güvenli gıdaya ulaşması, sürdürülebilir tarımsal üretimin sağlanması gibi konularda ülkelerin önlemler alması için çeşitli eylem planları ortaya konmuştur. Barışçı, istikrarlı, etkin bir siyasi, sosyal ve ekonomik çevrenin oluşturulmasının; fakirliğin ortadan kaldırılmasının ve kadın ile erkeğin kalkınmaya eşit olarak katılımının sağlanmasının evrensel gıda güvencesinin sağlanmasında temel unsurlar olduğu vurgulanmıştır (Varol, 2002, s. 42-43).

2012 yılında Dünya Gıda Güvencesi Komitesi "Gıda ve beslenme güvencesi, tüm insanların her zaman gıdaya fiziksel, sosyal ve ekonomik erişime sahip olması, beslenme ihtiyaçlarını ve gıda tercihlerini karşılamak için yeterli miktarda ve kalitede güvenli olması, yeterli hijyen ortamı ile desteklenmesi durumunda ortaya çıkan, sağlıklı ve aktif bir yaşama izin veren sağlık hizmetleri ve bakımı" olarak tanımlanmıştır. Gıda güvencesi, insanların sağlıklı ve aktif bir yaşam sürebilmeleri için gıda ihtiyaçlarını karşılayan yeterli ve besleyici gıdalara her zaman fiziksel, sosyal ve ekonomik erişime sahip oldukları durum olarak tanımlanmaktadır.

Küresel kamusal malların tanımlanmasına ilişkin tartışma 2000'li yılların başında küreselleşme olgusu ile başlamıştır. Küresel kamusal kötülere, bulaşıcı hastalıkların yayılması, ulus ötesi uyuşturucu kaçakçılığı ve insan hakları ihlali örnek verilebilir. 2008 yılına kadar hiçbir önemli tartışmada gıda güvencesi ve beslenme küresel kamusal mal veya gıda güvencesizliği ve açlığı küresel kamusal kötü olarak anılmamaktaydı. 2012 yılında bir Fransız STK'sı küresel kamu malları kavramının tarım sektörüne

uygulanabileceğini, pazar düzenlemesi ve uluslararası işbirliği açısından savunmuştur. Küresel kamusal malların ekonomik tanımlarının çok dar olduğunu ve kurumların bölümlere ayrılmasının ve çoğaltılmasının engellemediği bir “küresel yönetim biçimi” hedefleyen stratejik/kurumsal tanıma ihtiyaç olduğu savunulmuştur. Öneri, yetki ikamesi ilkesini kullanmak ve küresel veya uluslararası yönetim tarafından ulusal veya alt-bölgesel yönetime göre daha iyi yönetilebilen malları “küresel kamu malı” kapsamına almaktır. 2011/2012’de gıda fiyatlarındaki dalgalanmaların devam etmesi sonucunda FAO, stratejik çerçevede tartışmalarda “küresel kamusal malları” kavramını kullanmaya başlamıştır (Heucher, 2019, s. 556; Page, 2013, s. 21).

Rocha (2006, s. 13) gıdanın özünde dışlanabilir ve tüketimde rekabetin söz konusu olması sebebiyle özel mal niteliğine sahip olduğunu vurgulamaktadır. Ancak diğer taraftan gıda güvencesinin toplumdaki her bireyin gıdanın faydasından ve tüketiminden dışlanamayacağı ve rekabetin söz konusu olmadığı kamusal mal olma niteliğinin altını çizmektedir. Gıda güvencesi sağlıklı, üretken ve uyumlu bir toplumun oluşturulmasında gıdanın kamusal niteliklere sahip özelliklerini vurgulamaktadır. Gıda güvencesi savaş durumlarında gıda kaynaklarının temininin kritik bir konu haline gelmesi bakımından ulusal güvenlikle de bağlantılıdır. “Gıda güvencesinin bir kamu malı” olduğunun kabul edilmesi, devletin piyasaya müdahalesini ve piyasada arzının desteklenmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Son yıllarda Neo liberal iktisadi politikalar sosyal refahın artırılabilmesi için gıda sektörü de dâhil birçok sektörde hükümetin asgari müdahalesini gerekli görmektedir. Bu politika uluslararası kalkınma örgütleri tarafından yapısal uyum politikası olarak desteklenmektedir. Özellikle yoğun gıda ithalatçısı konumunda olan birçok ülke, gıda tedarik pazarına aşırı bağımlılığını azaltmaya yönelik gıda güvencesini garanti altına almak için önlemler alınması yönünde politikalar geliştirmişlerdir. Gelişmekte olan ülkelerde hükümetler ulusal gıda güvencesini sağlamak, çiftçilerin maruz kaldığı yoksulluğun azaltılması, çevre ve doğal kaynakların korunması amacıyla gıda sektörüne müdahale etmektedir. Tüketim açısından bakıldığında pazarlarda gıdaya erişmek için yeterli harcanabilir gelire sahip olmayan bireylerin varlığı, hükümetin gıda sektörüne müdahalesi için önemli bir neden oluşturmaktadır. Hükümetin gıda sektöründeki müdahaleleri sulama, araştırma ve yayılım altyapısının iyileştirilmesi kredi, sigorta, pazarlama hizmet programlarına yapılan devlet yatırımları, sübvansiyonlar yoluyla üretimin desteklenmesi, fiyat istikrarının ve vergi teşvik politikalarının sağlanması, ithalat düzenlemelerinin gerçekleştirilmesi vb. içermektedir (Katogama vd., 2007, s. 65).

Gıda ve beslenme güvencesi özel olarak dahil edilmese de, bu aşamada, bir küresel kamusal malı neyin oluşturduğuna dair genel anlayışta, gıda ve beslenme güvencesinin artmasına neden olan unsurlar beslenme eğitimi, beslenme açısından yeterli tarımsal üretim sistemleri, toksik kimyasalların kullanımını en aza indiren ve çevreyi koruyan üretim tekniklerinin kullanılması, tarımsal üretimin gelişmesine neden olan ve dolayısıyla nüfusun genel sağlığına katkıda bulunan sınır ötesi hastalıkların ve zararlıların önlenmesi, gıda piyasalarının küresel, bölgesel, ulusal ve yerel düzeyde şeffaf olması, piyasa başarısızlıklarının önlenmesi ve dolayısıyla “piyasa verimliliğine” ve “uluslararası ticaret sistemlerine katkıda bulunması”, tarımsal araştırma ve eğitime yapılan ekolojik olarak doğru tarımın yanı sıra üretim sistemlerinin yeni iklim koşullarına uyarlanmasıyla sonuçlanır. Böylece “iklim değişikliğinin zorluklarının üstesinden gelmesine katkıda bulunulması, kentsel tüketicilere uygun fiyatlı gıda ürünlerinin sağlanması küçük üreticilerin geçimlerinin sağlanması, gıda güvencesizliğini azaltma ve yol açtığı siyasi huzursuzluk ve istikrarsızlığın oluşumunu engelleyerek “barış ve güvenliğe” katkıda bulunulması, küresel ve bireysel gıda güvencesi ile ilgili konuların artık ulusal veya yerel düzeyde sınırlı eylemlerle çözülemeyeceği ancak küresel düzeyde ve küresel bir bakış açısıyla iş birliği ve eş güdümlü çok paydaşlı eyleme ihtiyaç olduğu açıktır (Gregory vd., 2005, s. 2144-2145; Parry vd., 1999, s. 63-64).

Uzun dönemli sürdürülebilir gıda güvencesi ve beslenmenin sağlanabilmesinde demografik, çevresel baskı ve küresel değer değişimlerini içeren tarımsal uygulamalara ihtiyaç vardır. Kamusal malların doğası gereği gıda güvencesinde karşı karşıya kalınan sorunların küresel ölçekte uyumlu bir şekilde iyileştirilmesini gerektirmektedir. Küresel kamusal unsurlar, sürdürülebilir gıda güvencesi ve beslenmenin güçlendirilmiş yönetimi için besleyici gıdalara uygun fiyatlı erişimin sağlanması, kıtlıkların ve gıda krizlerinin önlenmesi, piyasa başarısızlıklarını önlemek ve böylece piyasa verimliliğine adil uluslararası tarım ve gıda ticaret sistemlerine katkıda bulunmak için küresel, bölgesel, ulusal ve yerel düzeylerde gıda ürünleri piyasalarının istikrarının ve şeffaflığının sağlamak, gıda güvencesinin insan sağlığının korunması ve adil ticaret politikası oluşumunun desteklenmesi gibi ilkelerin güvence altına alınması, uluslararası çalışma standartlarına uygunluk, tarımda ve tüm gıda zincirinde insani ilkelerin teşvik edilmesi, gıda sistemlerinin çevresel sürdürülebilirliğinin desteklenmesi ve biyo çeşitliliğin korunması tarım ve gıda sistemlerinin iklim

değişikliğinin azaltılmasına katkıda bulunmasını sağlamak ve iklim değişikliğine uyuma yönelik eylemleri destekleyecek etkilenen kırsal ve tarımsal geçim kaynaklarının korunmasını denetleme ve koordine etme faaliyetlerinin desteklenmesi gerekliliğini vurgulamaktadır (Baykaç ve Doğan, 2016, s. 44; Vos, 2015, s. 18).

Gıdanın hem insanların yaşamlarını devam ettirebilmesi için beslenme ihtiyacını giderici özelliği hem de ticari bir mal olma özelliği gıda üretiminin gerçekleştirilmesinde teknoloji, enerji ve doğal kaynaklara ihtiyaç duyulmaktadır. Yaşanan gıda kıtlığı ve üretime duyulan ihtiyaç göçlerin itici gücü olmakla birlikte siyasi tartışmaların temelini oluşturmaktadır. Küresel ticaret ağlarının gelişmesi ile birlikte, 19.yy'ın ikinci yarısından bu yana, ülkelerin tarım ve gıda sistemlerinin birbirine bağımlılığı konusunda artan farkındalık söz konusudur. II. Dünya savaşı sonrasında Avrupa'da açlık ve kıtlık, ulusal ve bölgesel güvenlik için bir tehdit olarak gıda sorununu ön plana çıkarmıştır (Page, 2013, s. 1-2).

İklim değişikliği, erozyon, tarımsal verim düşüklüğü, toprağın verimsizleşmesi ve tuzlanması, biyo yakıt üretiminin artması, tarım arazilerinin kuraklaşması, fiyatlardaki artışlar, ürün hastalık ve zararlılarının direnç kazanması, gelir seviyesindeki düşüş, köyden kente göç, kurumsal sorunlar, tarım arazilerinin miras yoluyla küçülmesi veya verimsiz yatırımlara açılması, uygulanan yanlış politikalar, organik gıdalara olan talebin artması, enerji fiyatlarının artması, işsizlik, tarımsal yatırımların azalması, yüksek miktarda gıda stoklanması, nüfus baskısı ile artan gıda talebi, ticaretteki bozucu destekler, ekolojik bozulmalar gıda güvencesizliğine neden olan unsurlar olarak sayılabilir. Küresel ve ulusal ölçekte bu sorunların çözülmesine yönelik politika tedbirlerine ihtiyaç duyulmaktadır.

1980'lerde Amartya Sen gıda güvencesizliğinin gelir, piyasa koşulları ve fiyat politikalarından etkilenen satın alma gücü ile doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. 1990'larda gıda güvencesizliğine ilişkin tartışmalar bulunabilirliğin yanı sıra erişilebilirliği de dâhil ederek yoksulluğun azaltılması, gıda fiyatları istikrarının sağlanması ve sosyal politikaları hedef almıştır. Erişilebilirliğin çok boyutlu bir kavram olması sebebiyle, gıda güvencesi hesaplama yöntemleri de bulunabilirliğin tesbit edilmesinden daha kapsamlı ve zor bir hal almıştır. Gıda güvencesi konusu önem kazandıkça yalnızca mevcudiyet ve erişim boyutlarıyla ölçmenin yanı sıra bireylerin gıdayı nasıl kullandığı, gıdaların güvenliği ve besin içeriğinin yeterli olup olmadığı konusunda da endişeler ortaya çıkmıştır. Böylece, gıda güvencesi göstergelerine "kullanılabilirlik" boyutu da dahil edilerek, gıda güvencesinin yeterli miktarda makro ve mikro besin alımı ile doğrudan ilişkili olduğu düşüncesi ön plana çıkmış ve beslenme kalitesi, güvenli içme suyuna erişim ve sanitasyon konuları önem kazanmıştır. Bu dönemde, zayıflık, bodurluk gibi çeşitli antropometrik ölçümler kullanılmıştır (Sen, 1981; Barrett, 2010; Webb vd., 2006; Coates, 2013; Renzaho ve Mellor, 2010; Hendriks, 2015; Hassan vd., s. 2017 Akt: Koç vd., 2018, s. 968).

Gıda güvencesinin ölçümünü yönelik çok farklı yaklaşımlar olmakla birlikte bazı uluslararası kuruluşlar², çeşitli endeksler geliştirmişlerdir. Yaygın olarak kullanılan ve genellikle yıllık olarak yayınlanan endeks ve göstergeler PoU (Prevalence of Undernourishment), GFSI (Global Food Security Index), GHI (Global Hunger Index) ve HANCI (Hunger and Nutrition Commitment Index)'dir. Endekslerin hesaplanmasında gıda güvencesinin farklı boyutlarını niteleyen değişkenler ve önem düzeylerine göre ağırlıkları belirlenmektedir. Endekslerin coğrafî kapsamı, sonuçların sunumu, veri kaynakları ve kullanılan istatistikî metodlar farklılık göstermektedir.

1996 yılında yapılan Dünya Gıda Zirvesi'nde yapılan tanımlamaya dayalı olarak, ilk olarak 2012 yılında "Economist Intelligence Unit(EUI)" tarafından Du Pont Şirketinin desteğiyle Küresel Gıda Güvencesi Endeksi oluşturulmuştur ve her yıl düzenli olarak yayınlanmaktadır. Endeks karşılanabilirlik (affordability), bulunabilirlik (availability), kalite ve güvenlik (quality and safety), doğal kaynaklar ve dayanıklılık (natural sources and resilience) göstergelerine ilişkin değerlendirmelerde bulunarak ülkeleri 0-100 puan arasında derecelendirmektedir. Endeks açlığın ötesinde gıda güvencesini etkileyen temel faktörlerle ilgilenmektedir. Son olarak, çoğu uluslararası veri kümesinde ölçülmeyen gıda güvencesi göstergelerini ve çoğu hükümet politikasına ilişkin nitel göstergeleri de veri setine dahil etmektedir.

Karşılanabilirlik göstergesi, *gıda fiyatlarındaki ortalama değişim, küresel yoksulluk sınırının altında kalan nüfus oranı, kişi başına GSYİH, Tarım ithalat tarifeleri, gıda güvenlik programları, çiftçiler için finansman olanağı, bulunabilirlik göstergesi, arz yeterliliği, tarımsal ar-ge faaliyetlerine ayrılan kamu harcaması, tarımsal alt yapı, tarımsal üretim miktarındaki değişkenlik, politik istikrar riski, yolsuzluk, kentleşme kapasitesi, gıda kaybı*, Kalite ve Güvenlik

² Dünya Bankası(WB), Uluslararası Para Fonu (IMF), Gıda ve Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Dünya Ticaret Örgütü (WTO), Dünya Gıda Programı (WFP), Tarım Bilimi ve Teknoloji Göstergeleri (ASTI), USDA (Birleşik Devletler Tarım Departmanı) ve uluslararası istatistikler

göstergesi beslenme çeşitliliği, beslenme standartları, mikro besin bulunabilirliği, protein kalitesi, gıda güvenliği ve Doğal Kaynaklar ve Dayanıklılık göstergesi maruz kalma, su, arazi, okyanuslar, dıyarlılık, uyarlanabilir kapasite ve demografik etkiler alt göstergelerinden oluşmaktadır.

Tablo 1. Çeşitli Ülke Grupları İçin Gıda Güvencesi Endeks Değerleri

	Genel Ortalama	Karşılabilirlik	Bulunabilirlik	Kalite ve Güvenlik	Doğal Kaynaklar ve Dayanıklılık
Asya Pasifik	64,24	70,98	60,87	56,62	53,79
Orta ve Güney Amerika	61,69	66,63	56,17	64,50	55,42
Kuzey Amerika	78,50	81,87	73,53	83,67	59,17
Avrupa	75,81	81,43	69,66	78,68	67,40
Sahra Altı Afrika	47,85	48,37	49,75	41,30	56,09
Orta Doğu ve Kuzey Afrika	64,80	71,91	58,31	64,80	48,08
Körfez İşbirliği Konseyi	64,80	71,91	58,31	64,80	48,08
Yüksek Gelir Grubu	77,95	84,07	71,67	79,94	62,53
Üst Orta Gelir Grubu	64,38	70,80	58,21	65,22	55,08
Alt Orta Gelir Grubu	54,44	58,54	52,86	48,55	53,22
Düşük Gelir Grubu	44,97	44,76	47,85	37,45	56,02
Orta ve Düşük Gelir Grubu	55,84	59,76	53,64	52,09	54,61
Orta Gelir Grubu	59,41	64,67	55,54	56,88	54,15
Alt Orta ve Düşük Gelir Grubu	50,69	53,09	50,88	44,16	54,33
Denize Kıyısı Olmayan Ülkeler	57,57	61,87	54,96	53,98	60,84
Denize Kıyısı Olan Ülkeler	64,56	69,27	60,77	63,15	55,97

Kaynak: GFSI (2019) verilerinden yararlanılarak tarafımızca düzenlenmiştir.

Tablo 1’de çeşitli ülke grupları için 2019 yılında ait gıda güvencesi endeks değerleri yer almaktadır. Tabloya göre gıda güvencesi açısından en kötü durumda olan ülkeler Sahra Altı Afrika ve düşük gelir grubuna sahip ülkelerdir. Kuzey Amerika ve Avrupa’da yer alan ülkeler ise en iyi konumda olan ülke gruplarıdır. Karşılabilirlik, bulunabilirlik, kalite ve güvenlik alt göstergelerinde düşük gelir grubu içinde yer alan ülkeler, doğal kaynaklar ve dayanıklılık alt göstergelerindeyse Körfez ülkeleri ve Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkeleri en kötü performans gösteren gruptadırlar. Diğer yandan Kuzey Amerika ülke grubu karşılabilirlik, bulunabilirlik, kalite ve güvenlik alt göstergelerinde başarılı performans gösterirken, doğal kaynaklar ve dayanıklılık alt göstergesinde Avrupa daha iyi konumdadır. Tüm ülke grupları için doğal kaynaklar ve dayanıklılık endeks değerlerinin daha düşük seviyelerde olması iklim değişikliğinin olası etkilerinin habercisi niteliğindedir.

Tablo 2. Dünyada Yetersiz Beslenmenin Yaygınlığı (2005-2018)

	2005	2010	2015	2016	2017	2018*1
DÜNYA	14,5	11,8	10,6	10,7	10,8	10,8
AFRİKA	21,2	19,1	18,3	19,2	19,8	19,9
Kuzey Afrika	6,2	5,0	6,9	7,0	7,0	7,1
Sahra Altı Afrika	24,3	21,7	20,9	22,0	22,7	22,8
Doğu Afrika	34,3	31,2	29,9	31,0	30,8	30,8
Orta Afrika	32,4	27,8	24,7	25,9	26,4	26,5
Güney Afrika	6,5	7,1	7,8	8,5	8,3	8,0
Batı Afrika	12,3	10,4	11,4	12,4	14,4	14,7
ASYA	17,4	13,6	11,7	11,5	11,4	11,3
Orta Asya	11,1	7,3	5,5	5,5	5,7	5,7
Doğu Asya	14,1	11,2	8,4	8,4	8,4	8,3
Güneydoğu Asya	18,5	12,7	9,8	9,6	9,4	9,2
Güney Asya	21,5	17,2	15,7	15,1	14,8	14,7
Batı Asya	9,4	8,6	11,2	11,6	12,2	12,4
Doğu Asya ve Kuzey Afrika	8,0	7,1	9,2	9,5	9,8	9,9
LATİN AMERİKA VE KARAYİPLER	9,1	6,8	6,2	6,3	6,5	6,5
Karayipler	23,3	19,8	18,3	18,0	18,0	18,4
Latin Amerika	8,1	5,9	5,3	5,5	5,7	5,7
Orta Amerika	8,4	7,2	6,3	6,1	6,1	6,1
Güney Amerika	7,9	5,3	4,9	5,3	5,5	5,5
OKYANUSYA	5,5	5,2	5,9	6,0	6,1	6,2
KUZEY AMERİKA VE AVRUPA	<2,5	<2,5	<2,5	<2,5	<2,5	<2,5

Not: * Tahmini Değer **Kaynak:** FAO

Dünyada Gıda Güvencesi ve Beslenme Durumu (2019) raporu dünyada yetersiz beslenme yaygınlığındaki onlarca yıldır yaşanan düşüşün sona erdiğine ve açlığın yavaş yavaş yükselmekte olduğunu ortaya koymaktadır. Tablo 2’de yetersiz beslenmenin küresel düzeyde % 11’in biraz altında kaldığını, yetersiz beslenen insanların toplam sayısının ise birkaç yıldır yavaşça artmakta olduğu gözlenmektedir. Günümüzde 820 milyondan fazla birey, yani yaklaşık olarak dünyadaki her dokuz insandan biri açlık çekmektedir. Bu durum en çok, yetersiz beslenme yaygınlığını 2015’ten bu yana neredeyse tüm alt bölgelerde hafif ama istikrarlı bir artış gösterdiği özellikle Afrika kıtasında göze çarpmaktadır. Asya’da yetersiz beslenme yaygınlığı çoğu bölgede istikrarlı bir şekilde düşmekte olup 2017’de yüzde 11,4’e gerilemiştir. Latin Amerika ve Karayipler’de ise, yetersiz beslenme oranları büyük ölçüde Güney Amerika’da yaşanan olumsuz gelişmeler sonucunda yükseliş göstermiştir.

Küresel Kamusal Mal Olarak Sağlık ve Salgın Hastalıklar

Günümüzde sağlık ve sağlık hizmetleri, yerel, bölgesel ve küresel düzeyde etkilere ve dışsallığa sahip küresel kamusal mal niteliğine sahiptir. Küresel kamusal mal olarak değerlendirilen sağlık hizmetinin etkinlikle sunulması yaratmış olduğu dışsallıklar sebebi ile önem arz etmektedir. Sağlık ve sağlık hizmetlerinin sunumu ve finansmanında kamu ekonomisinin düzenleyici rolü söz konusudur. Günümüzde dışsallık özelliklerinin küresel boyutlara ulaşması sebebiyle küresel kamusal olarak nitelendirilmiş ve sunumu da küresel bir kapsam kazanmıştır. Bu anlamda uluslararası kuruluşlar ve ulus devletleri küresel kamusal mal olan sağlık hizmetlerinin finansman ve sunumunun gerçekleştirilmesi konusunda yeni arayışlara girmişlerdir.

Ticaret, seyahat, göç, gıda güvencesi, iletişim ve hızlı bilgi akışı, küresel ortak malların olumsuz kullanımı, tüketim alışkanlıklarının küresel değişimi gibi sağlık üzerinde doğrudan ve dolaylı etkilere neden olabilmektedir. Artan ticaret hacmi sigara, uyuşturucu, alkol gibi sağlığa zararlı malların da ticaretini ve pazarlama faaliyetlerini artırmaktadır. Ulusal ve uluslararası düzeyde seyahat imkanlarının kolaylaşması ve artması sonucu milyonlarca insan çeşitli ulaşım araçları ile seyahat ederken, bulaşıcı hastalıkların yayılmasını da hızlandırmaktadır. Diğer yandan göçler küresel sağlığın bozulmasında bir başka unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Birçok küresel kamusal mal gelişmekte olan ülkeler için kalkınma amacına hizmet eden refah artırıcı mal ve hizmetlerdir. Özellikle yoksullaşmanın sebeplerini ortadan kaldırmak ve sorunların aşılmasında kaynak yaratmak için bir çok gelişmekte olan ülke “kalkınma yardımları”na ihtiyaç duymaktadır. Küresel kamusal malların faydalarının artırılması ve zararlarının ortadan kaldırılması ile kalkınma yardımları arasında doğru yönlü bir ilişki söz konusudur. Kalkınma yardımları aracılığıyla küresel kamusal mallardan faydalanabilme imkanı oluşmaktadır (Yılmaz ve Yaraşır, 2011, s. 11).

Kamusal mal ya da hizmetlerin tanımı gereği bu tür mal ve hizmetlerde sadece ödemeye istekli olanlar dikkate alınıp diğerleri göz ardı edilmesi söz konusu değildir. Bireye sunulan koruyucu sağlık hizmetleri bunun en güzel örneğidir. Çocuk felci aşısının fiyatlandırıldığı durumda aşı yaptıracak bireyin aşısı yaptırmayı yaptırmama kararı ile ilgili birçok unsur söz konusudur. Birey, aşısı yaptırmaması veya yaptırmaması durumunda faydayı (sağlıklı bir birey olmak, hastalıktan korunmak, vs.) ve katlanacağı özel maliyetleri (fiyat, harcanan zaman vs.) dikkate alacaktır. Aşının maliyetinin elde edeceği faydadan daha yüksek olduğu durumda birey aşı yaptırmak istemeyecektir. Sonuçta, aşısı yaptırmayan birey toplumsal bir risk oluşturacak toplumun ödeyeceği maliyetin elde edeceği faydadan daha yüksek olmasına neden olacaktır. Bu yönüyle sağlık hizmetlerinin yaydığı olumlu dışsallıklar nedeniyle tamamen piyasa ekonomisi koşullarına bırakılmaması gerekmektedir (Gediz, 2014, s. 84).

Sağlık ve sağlık hizmetleri yarı kamusal mal ve hizmet niteliğine sahiptirler (Bknz. Tablo 3). Özellikle tedavi edici sağlık hizmetleri bu kapsamda değerlendirilmektedir. Her ülke kendi ekonomik, politik ve kültürel dinamiklerine uygun bir şekilde sağlık hizmetleri sunulmasında kamu ve özel işbirliği uygulamaktadır. Kamu ekonomisinin düzenleyici rolüyle piyasa ekonomisi tarafından sunulan sağlık hizmeti küresel boyutta dışsallığa sahip olması itibarıyla 1980’li yıllardan sonra küresel kamusal mal olma niteliğine sahip olmuştur. Ulus devletler ve uluslararası kuruluşlar sağlık hizmetlerinin sunumu ve finansmanında işbirliğine gitmişlerdir. Dünya Sağlık Örgütü küreselleşme ve sağlık ilişkisini doğrudan ve dolaylı etkileri itibarıyla tanımlamıştır. Sağlık sistemi, sağlık politikalarının etkileri, enfeksiyon hastalıkları ve sigara pazarı doğrudan, sağlık sektörünün ulusal ekonomi aracılığıyla yönetimi ile beslenme, yaşam koşulları vb. unsurlara bağlı ortaya çıkan toplumsal riskler dolaylı etkileri oluşturmaktadır. Örneğin artan gelir eşitsizliği, sağlık açısından olumsuz sonuçlar oluşmasına neden olmaktadır. Gelir eşitsizliği sağlık hizmetlerinden eşit koşullarda faydalanmaya imkan vermediğinden gelir düzeyi düşük olan ülkelere salgın hastalıklara neden olmaktadır. Salgın hastalıkların küresel düzeyde diğer ülke ve bireylere yayılarak negatif

dışsallık oluşturması engellenmeli, bu hastalıkların tedavi edilerek veya bireylerin hastalıktan korunması ile ilgili diğer ülke ve bireyler için riskin azaltılması yönünde alınacak tedbirlerle pozitif dışsallık artırılmalıdır. Salgın hastalıkların yayılımını engellemek için hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerin önlem alması gerekmektedir. Salgın hastalıklarla herhangi bir ülkenin yetersiz mücadelesi hastalığın tüm dünyayı etkisi altına almasına neden olabilecektir. Salgın hastalıkların önlenmesi ile kitlesel ölümler önlenmekte, sosyal ve ekonomik olumsuzlukların önüne geçilebilmektedir. Sağlık alanındaki AR-GE faaliyetleri ve tıbbi müdahaleler ile tüm toplumlar sağlıklı bir duruma kavuşmakta, fırsat eşitliğini sağlama ve beşeri sermayenin gelişimi sayesinde ülke kalkınması ile yoksullukla mücadelede edilebilmektedir (Yıldız ve Turan, 2010, s. 40; Gediz, 2014, s. 85; Yılmaz ve Yaraşır, 2011, s. 10).

Tablo 3. Yarı Kamusal Maldan Küresel Kamusal Mala: Sağlık Hizmetinin Analizi

YARI KAMUSAL MAL OLARAK SAĞLIK	KÜRESEL KAMUSAL MAL OLARAK SAĞLIK
ÖZELLİK	ÖZELLİK
Faydanın Bölünemezliği	Faydanın Bölünemezliği
ULUSAL BOYUTTA	KÜRESEL BOYUTTA
Tüketimde Dışlanamazlık	Tüketimde Dışlanamazlık
FİNANSMAN	FİNANSMAN
Ulusal Kamu Kaynakları	Kamu Kaynakları
BÜTÇE	Ulusal – Uluslararası Kuruluşlar
	Özel Kaynaklar
	Kar Amaçlı Olan – Olmayan Kuruluşlar - STK
HİZMETİN ETKİ ALANI	HİZMETİN ETKİ ALANI
Ulusal Ülke Ölçeği	Küresel Dünya Ölçeği
HİZMETİN DİĞER AMAÇLARI	HİZMETİN DİĞER AMAÇLARI
Ekonomik Büyüme ve Kalkınmanın Sağlanması Ulusal Ölçekte Yaşam Standartlarının Artması	Yoksulluğun Önlenmesi Küresel Ölçekte Yaşam Standartlarının Artması

Kaynak: Ener, M. ve Demircan, E. (2008). Küreselleşme sürecinde değişen devlet anlayışından kamu hizmetlerinin dönüşümüne: sağlık hizmetlerinde piyasa mekanizmaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(1), 57-82.

Bu nedenle sağlık hizmetlerinin sunumu ve finansmanında küresel işbirliğine ihtiyaç duyulmaktadır. Sağlık alanında faaliyette bulunan uluslararası örgütler küresel nitelikli, bölgesel nitelikli ve hükümetler dışı uluslararası örgütler üzere ayrılmaktadır. Birleşmiş Milletler Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization), Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (Food and Agriculture Organization of United Nations-FAO), Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (Organisation for Economic Co-Operation and Development –OECD) küresel nitelikli uluslararası örgütler, Avrupa Birliği (European Union -EU), Afrika Birliği Örgütü (Organization of African Unity-OAU), Arap Birliği (The League of Arab States), Güney Doğu Asya Uluslar Birliği (Association of South East Asian Nations-ASEAN), Şanghay İşbirliği Örgütü (Shanghai Cooperation Organization) bölgesel nitelikli uluslararası örgütler ve Uluslararası Kızılay-Kızılhaç Hareketi, Sınır Tanımayan Doktorlar Örgütü (Medecins Sans Frontieres-MSF) hükümet dışı faaliyette bulunan uluslararası örgütlerdir.

Sağlık ve sağlık hizmetlerinin sunumu, toplumsal önemi nedeniyle evrensel bir uzlaşmanın bulunduğu küresel kamusal mal olma özelliğine sahiptir. Salgın hastalıkların ülkeler arasında sınır tanınamaması ülkeyi yoksullaştırıcı ve kalkınmayı engelleyici etkilere sahiptir. Kalkınmasını henüz tamamlayamayan geri kalmış ülkeler bulaşıcı hastalıklarla mücadelede tedavi maliyetleri nedeniyle bu hizmetlerden faydalanamayacaklardır. Küresel kamusal mal olarak sağlık hizmetinin etkin sunumunun sağlanabilmesi için ekonomik büyüme ve kalkınmanın sağlanması, yoksulluğun önlenmesi ve yoksullukla mücadele, kaliteli bir yaşam düzeyinin gerçekleştirilmesi önemli rol oynamaktadır (Ener ve Demircan, 2008, s. 67; Yılmaz, 2010, s. 141).

Çalışmamızın kapsamı gereği bu bölümde daha çok salgın hastalıklar üzerinde durulacaktır. Salgınlar, birden fazla ülke veya kıtayı içerebilecek büyük nüfusu etkileyebilme gücüne sahiptirler. Hastalığa maruz kalmış nüfusun oranı ve kapsamı, hastalığın ne kadar kolay yayıldığına, bulaşma şekline sağlıklı ve hastalığa maruz kalmış kişiler arasındaki temas düzeyi ile ilişkilidir. Nüfus yoğunluğu yüksek ülkelerde hastalığın bulaşma riski daha yüksektir. Özellikle bağışıklık sistemi düşük olan genç ve yaşlı nüfus daha riskli konumdadır (World Bank, 2005). Tarihsel süreç içerisinde bir değerlendirme yapıldığında dünyada belirli aralıklarla bir çok salgın vakalarına rastlanmıştır. Etkileri bakımından en önemli vakalar arasında İspanyol Gribi (H1N1 – 1918-1919), Asya Gribi (H2N2-1957-1958), Hong Kong Gribi (H3N2 -1968-1969), Kuş Gribi (H5N1-1997), Domuz Gribi (H1N1-2009), SARS (Şiddetli Akut Solunum Sendromu-2002), MERS (Orta Doğu Solunum Sendromu-2012) ve Koronavirüs (COVID-19-2019) sayılmaktadır. Tablo 4’de bu salgınlara ilişkin veriler yer almaktadır.

Tablo 4. Dünya’da Görülen Bazı Salgın Hastalıklar

	İlk Görüldüğü Yerler	Ölüm Oranı	Toplam Vaka	Toplam Ölüm	Salgın Zamanı
1918-1919 İspanyol Gribi-H1N1	Fransa-ABD	% 2,5	500 Milyon-1 Milyar	40-50 Milyon	1918 Bahar
1957-1958 Asya Gribi-H2N2	Çin	% 0,2	250 Milyon- 1 Milyar	1-2 Milyon	02.1957
1968-1969 Hong Kong Gribi – H3N2	Hong Kong, Çin	% 0.2	250 Milyon-1 Milyar	750Bin-1 Milyon	09.1968
1997-Kuş Gribi H5N1	Hong Kong, Çin	% 52.8	861	455	1997-İlk Çeyrek
2009-Domuz Gribi -H1N1-SARS	Meksika –ABD	% 0.03	10 Milyon-200 Milyon	105.700-95.600	15.04.2009
MERS	Çin (Guandong)	% 9-11	8098-8422	774-926	16.11.2002-07.2003
Koronavirüs-COVID 19	Suudi Arabistan – Orta Doğu	% 35	2494	858	2012-4. Çeyrek
	Çin (Wuhan)	%6,2	5.517.034	346.949	8 Aralık 2009

Kaynak: WHO, CBO (Congressional Budget Office), CIA (Canadian Institutions of Actuaries), Worldometers (Aktaran Dündar, 2020, s. 843) yararlanılarak 25.05.2020 tarihi verileriyle tarafımızca güncellenmiştir.

Sağlık hizmetlerinin etkilerini arttırmak için diğer küresel kamusal malların üretiminin de arttırılması gerekir. Örneğin, fakirliğin önlenmesi, gıda güvencesinin sağlanması, temiz suya ulaşım imkânlarının artırılması gibi. Sağlık küresel kamusal malı tüm dünyaya dışsallık yaydığı gibi genetik nitelik kazanarak nesiller arası etkiler yaratması da söz konusudur. Salgın hastalıkların yayılımının önlenmesi en önemli sağlık sorunlarından biridir. Tablo 4’de yer alan salgın hastalıkların ve neden oldukları dışsallıkların yanı sıra tarihi süreçte, kolera, veba, sıtma salgınları ve cüzzam günümüzde AIDS binlerce insanın ölmesine yol açmıştır. Küresel sağlık mal ve hizmetlerinin etkin düzeyde sunulmaması, yakın geçmişte ortaya çıkan salgınlara neden olmuştur. Örneğin 1991 yılında Peru’da kolera, 1994 yılında Hindistan ve 1995 yılında Şil’de veba, 1996 yılında Zaire ve Gabon’da ebola, Afrika’da Malarya, 1998 yılında Hong Kong ve Çin’de Asya gribi gibi. Diğer yandan tüberküloz ile birlikte ölüm oranlarının artmasına neden olan AIDS, 2000’li yılların başında Sahra altı Afrika başta olmak üzere 14 milyon insanın ölümüne yol açan bir hastalıktır. Dünya genelinde tüberkülozdan ölüm oranı son beş yıl ortalaması alındığında, 100.000 kişide 37, tüberkülozun yayılma oranı ise her 100.000 kişide 345’dir. Tüberküloz vakalarının çoğu Rusya, Ukrayna, Azerbaycan başta olmak üzere Doğu Avrupa ülkelerinde görülmekte, Londra ise en çok tüberküloz hastası bulunan Batı Avrupa başkentleri arasında yer almaktadır. Milyonlarca insanın ölümüne neden olan bir başka hastalık ise sıtma olarak bilinen malaryadır. BM Afrika’da yoğun çalışmaları sonucunda 2000 yılında dünya genelinde 985 bin olan hastalıktan ölüm sayısı 2009 yılında 781 bin’e düşmüştür. Salgınların bir çoğunun kötü çevre şartlarının da etkisi ile az gelişmiş ülkelerde ortaya çıkıp diğer ülkelere yayıldığı gözlenmektedir. Bu nedenle salgın hastalıkların neden olduğu negatif dışsallıkların azaltılması için uluslararası ölçekte çözüm aranması ve kaynak tahsisi gerekmektedir (Mutlu, 2006, s. 58; WB, 2001, s. 3; WHO, Global Tuberculosis Control 2011; BM, 2011, s. 4 Akt: Yılmaz ve Yaraşır, 2011, s. 14).

COVID-19 ve Gıda Güvencesine Etkileri

Salgın bir hastalığın ekonomi üzerinde talep ve arz yönlü etkileri söz konusu olabilmektedir. Toplu taşıma, turizm, perakende satışlar, sigorta endüstrisi, oteller ve restoranlar gibi bireylerin daha çok yüz yüze etkileşimlerinin olduğu hizmet sektörlerinde talep düşüşlerine neden olabilmektedir. Sağlık hizmetlerine olan talepteki artış kapasite yoğunluğuna neden olabilecektir. Salgın, tüketici alışkanlıklarının ve toplam tüketimin düşmesine neden olarak ekonomik etkiler doğurabilecektir. Dünya ticaretinin daralmasıyla piyasalar belirsizlik ortamına tepki vererek yatırım güvencesini olumsuz etkileyebilecektir. İşgücü verimliliği ve büyüklüğünde gözlenen bozulma, maliyetlerin artmasına neden olarak arz şoku yaratabilecektir. Diğer yandan, özellikle finans, bilgi teknolojisi gibi hizmet endüstrilerinde faaliyette bulunan bazı şirketlerin, teknolojideki gelişmeler sayesinde çalışanlarının evden çalışmasına izin verilerek çalışma koşullarında değişiklikler gözlenebilmektedir. Salgının başlamasını önleme, salgını başladığında kontrol altına alma ve toplumun sağlığı üzerindeki zararlı etkilerini hafifletme çabaları ekonomik etkilerinin azaltılması bakımından hükümetlere büyük sorumluluklar yüklemektedir. Karantina tedbirleri, ticaret, seyahat ve

turizmde düşümlere neden olacaktır. Küreselleşme dinamikleri bağlamında modern üretim süreçleri ulusal ve uluslararası düzeyde önemli düzeyde bozulmalara maruz kalabilecektir. Salgın bir hastalığın uzun dönemde en önemli ekonomik etkisi işgücü üzerinde gözlenmektedir (Dündar, 2020, s. 844).

Küreselleşme nedeniyle toplum sağlığını etkileyen konulardan biri de, gıda güvenesinde yaşanan kötüleşmedir. Ülkelerin hızlı büyüme oranlarına bağlı artan gıda talepleri, gıda yardımlarının yetersiz olması, yoksul ülkelerde gözlenen döviz kıtlığı sebebiyle ithalat olanaklarının olmaması gıda kıtlığı ve sağlık sorunlarına neden olmaktadır. Temiz su kaynaklarının azalması, su savaşlarına yol açması, kirli hava nedeniyle bulaşıcı hastalıkların artışı, sera gazı miktarındaki artış ve ozon tabakasındaki incelmeye kanser vb. hastalıkların artışında rol oynaması gibi küreselleşmeye bağlı küresel ortak malların kötü kullanımı olumsuz dışsallıkların yaşanmasına neden olmaktadır. Küreselleşme ile gelişen teknolojik yenilikler patent koruması nedeniyle ciddi gelir düzeyi düşük ülkelerin bu ilaçlardan yararlanmaları konusunda ciddi engel oluşturmakta ve sağlıklarını tehdit etmektedir. Diğer yandan zararlı ve bağımlılık yaratan maddelerin satışı için iletim araçları ve medyanın aktif olarak kullanı küresel pazarlama stratejilerinin tüm dünyada yaygınlık kazanması küresel sağlığa zarar vermektedir (Arslan, 2007, s. 56-57).

Çin'in merkezindeki 11 milyon nüfuslu bir şehir olan Wuhan'da Aralık 2019 tarihinde ortaya çıkan viral pnömoni vakaları 2003 yılında Şiddetli Akut Solunum Sendromu (SARS) salgınına neden olan virüsle genetik olarak yakından ilişkili olduğu için yeni bir Koronavirüs (yakın zamanda Şiddetli Akut Solunum Sendromu Koronavirüs-2 (SARS-CoV-2) olarak tanımlanmış ve koronavirüs ailesinin en son üyesi olarak kabul edilmiştir. Yayılma hızı, etki alanı ve uzun süren kuluçka dönemi (2-4 gün) dikkate alındığında bu yeni virüsün insanlar arasında daha güçlü bulaşma riski taşıdığı ve pandemiye neden olma olasılığı gözlenmektedir. Virüsün merkezi ilk aylarda Çince kısa zamanda başta İtalya, İspanya, Fransa, Almanya, İngiltere gibi Avrupa ülkeleri ve ABD'yi etkisi altına alarak vaka sayılarında şiddetli artışlar gözlenmiştir. DSÖ, 30 Ocak'ta 'Uluslararası Endişeler için Halk Sağlığı Acil Durumu' ilan etmiş ve salgını olağanüstü bir halk sağlığı riski olarak kabul etme konusunda küresel bir fikir birliğine vararak, 11.03.2020 tarihinde virüsün yayılma hızı ve ciddiyeti gözönünde bulundurularak pandemi ilan etmiştir (Dünya Sağlık Örgütü [WHO], 2020, Dündar, 2020, s. 842-843).

COVID-19 salgınının gıda güvenesi üzerindeki tam etkisini değerlendirmek için henüz erken olmakla birlikte daha önce yaşanan salgın hastalıkların etkileri göz önünde bulundurulduğunda belirli riskler taşıdığı açıktır. Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde gıdaya erişilebilirlik açısından endişe verici sinyaller söz konusudur. COVID-19 salgını ile mücadelede gıda güvenesi ciddiyetle üzerinde durulması gereken bir konudur. Uluslararası Gıda Politikası Araştırma Enstitüsü (IFPRI- The International Food Policy Research Institute), küresel ekonomik yavaşlamanın dünyadaki yoksulluk üzerindeki etkisini tahmin ettiği çalışmasında, %1'lik bir ekonomik yavaşlamanın dünya çapında yoksulluğu % 2 oranında artıracağı sonucuna ulaşmıştır. Küresel düzeyde yoksulların sayısının yaklaşık olarak 14 milyon kişi artacağı ve özellikle kırsal alanların etkileneceği iddia edilmektedir. Salgının süresi ve pandeminin gelişimi beklenen etkilerin şiddetinde belirleyici role sahiptir (IFPRI, 2020, s. 7; Mengoub, 2020, s. 4).

2 Mart 2020'de yayınlanan OECD raporuna göre, daha önce öngörülen %2, 9'luk büyüme oranı revize edilerek dünyadaki GSYİH büyüme oranı %2,4'ün altına düşeceği tahmin edilmektedir. Küresel sağlık krizinin neden olduğu ekonomik yavaşlamanın bir sonucu olarak en kötü senaryoda, GSYİH büyüme oranı % 1,5'e düşmesi beklenmektedir³. Önceki krizlerin tarımsal üretim, ticaret ve fiyat dalgalanmaları üzerinde önemli olumsuz etkileri olmakla birlikte, COVID-19 salgınının küresel ölçekte eşi görülmemiş olması ve durumun pek çok bilinmeyenle birlikte hızla değişmesi endişe verici bir unsurdur. Acil sağlık sorunlarının ötesinde, gıda sistemleri, gıda Güvenesi ve Beslenme (FSN-Food Security and Nutrition) üzerinde kısa, orta ve uzun vadeli etkiler beklenmektedir. COVID-19'un hem doğrudan hem de dolaylı etkileri söz konusudur. Nihai sonuçlar, toplumların ülkelerin ve bölgelerin mevcut durumlarına ve bunların şoklara karşı dirençlerine bağlı olarak değişim gösterebilecektir. Küresel gıda bulunabilirliği ve gıda fiyatları için potansiyel risk, salgının süresine ve gereken sınırlama önlemlerinin şiddetine bağlı olacaktır. Ayrıca pandeminin Çin, ABD ve AB gibi ülkelerde gıda üretimi üzerindeki potansiyel etkisinin küresel gıda bulunabilirliği ve gıda fiyatları üzerinde ciddi etkileri olabileceği beklenmektedir. Buna karşılık, gıda güvenesinin kötüleşmesi durumunda, bağımsızlık sistemlerinin zayıflamasına neden olarak salgının ilerlemesi üzerinde de olumsuz etkileri olabilecek ve durumdan en çok etkilenenler en yoksul ve en

³ Bu tahminler, COVID-19'un AB ve ABD'de yayılması ve borsalarda ve petrol piyasalarında son günlerde görülen keskin düşüşler öncesinde daha yeni gelişmelerden önce yapılmıştır.

savunmasız kesimler olacaktır. Diğer yandan en yoksul ve en savunmasız nüfusun iş ve gelir kaybı, gıda fiyatlarındaki artış ve istikrarsızlık ile başa çıkabilme konusunda da zorlayıcı bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (CFS, 2020, s. 2).

Salgın nedeniyle birçok ülkede ilk önce alınan tedbirlerden birisi okulların kapatılmasıdır. Okulların kapatılmasıyla birlikte sağlık sigortası ve sosyal koruma erişim imkânına sahip olmayan milyonlarca çocuk okul yemekhanelerindeki beslenme imkânından mahrum kalmaktadır. Örneğin, Latin Amerika ve Karayipler'de FAO destekli okul yemekleri programları 85 milyon çocuğa fayda sağlamaktadır. Yemekler her gün en güvenilir yiyecek kaynaklarından birini oluşturduğundan, yaklaşık 10 milyon çocuk bu imkândan faydalanmaktadır. Salgın nedeniyle okul yemek programlarının askıya alınması, savunmasız çocukların gıda güvencesi ve beslenmesini risk altına sokarken, hastalıklarla başa çıkma kapasitelerini zayıflatmaktadır (FAO, 2020).

COVID-19 salgını nedeniyle ortaya çıkan daha geniş ekonomik kriz, gıda güvencesi ve beslenme düzeyi açısından büyük zorluklar yaratmaktadır. Örneğin; kısmen sosyal uzaklaşma politikaları ve kısmen daha geniş ekonomik yavaşlama nedeniyle restoranlar ve perakende satışlar büyük iş ve gelir kayıpları ile karşı karşıyadır. Gıda üreticileri, ürettikleri ürünler için hala talep görse de, tarım-gıda tedarik zincirleri ve pazarlardaki kesintiler geçim kaynaklarının kesintiye uğramasına neden olarak gelir kaybını tetiklemektedir. Gelirdeki bu düşüşlerin bireylerin yiyeceklere erişimi üzerinden doğrudan etkileri söz konusudur. Kaçınılmaz olarak küresel ekonomik durgunluğun, gıda güvencesi ve beslenme açısından daha uzun vadeli etkilere yol açması muhtemeldir. Beklenen ekonomik durgunluğun 2008 finansal krizinde meydana gelen tarımsal emtia fiyatlarındaki artışlardan çok farklı olması beklenmektedir. Perakende seviyesinde fiyat artışı olabilesine rağmen, genellikle emtia fiyatları talep yetersizliği nedeniyle düşüş eğiliminde olabilecektir. Diğer yandan petrol fiyatlarındaki gözlenen düşüşün gıda fiyatları artma eğilimini engellemesi beklenmektedir. Ancak gıda arz ve talebindeki şokların yine de insanların gıda güvencesini etkilemesi muhtemeldir (CFS, 2020, s. 4).

COVID-19'un gıda arzı ve talebi üzerindeki etkileri, gıda güvencesi ve beslenmesinin (FSN) dört ayağını da (Kaşılabilirlik-Affordability, Bulunabilirlik-Availability, Kalite ve Güvenlik-Quality and Safety, Doğal Kaynaklar ve Dayanıklılık-Natural Sources and Resilience) doğrudan ve dolaylı olarak etkilemesi beklenmektedir.

Dünyadaki ülkelerde COVID-19 vaka sayısı arttıkça, tarımsal gıda tedarik zincirlerindeki aksamalara bağlı olarak, bol miktarda yiyecek olmasına rağmen, karantina önlemleri sırasında gıda tedarikinden endişe duyan insanlar tarafından panik satın alımının artması nedeniyle gıda arzında aksaklıklar gözlenmiştir. Gıda tedarik zinciri üreticiler, tüketiciler, tarım ve balıkçılık girdileri, işleme depolama, nakliye ve pazarlama gibi unsurları içeren kapmaşık bir yapıya sahiptir. Salgın vakalarının sonlandırılmadığı durumda orta ve uzun vadede piyasalarda gıda bulunabilirliğini azaltabilecek daha ciddi aksaklıklar olması muhtemeldir. Satın alma gücünün azalması nedeniyle azalan talep, çiftçilerin ve üreticilerin teknolojiyi kullanma, yatırım yapma ve benimseme yeteneğini ve istekliliğini etkileyecek ve gıda üretimini ve kullanılabilirliğini daha da azaltacaktır. Ayrıca, balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliği için, ulaşımdaki kısıtlama, sınır kapanmaları ve restoran ve otellere olan talebin azalmasıyla ilişkili lojistik sorunları, fiyatları etkileyen önemli pazar değişiklikleri yaratabilir. Taşıma yollarındaki tıkanmalar, taze gıda tedarik zincirleri için özellikle engelleyicidir ve artan gıda kaybı ve atık ile sonuçlanabilir. Oldukça çabuk bozulabilen ve bu nedenle nispeten sınırlı bir sürede satılması, işlenmesi veya depolanması gereken taze balık ve su ürünleri özellikle risk altındadır. Sınırlama ve sosyal mesafe politikaları ile başlayan pandemi, panik alımı ve tüketiciler tarafından gıdaların stoklanması gıda talebini artıracığı için kısa dönemde talepte bir artış yaratmaktadır. Bununla birlikte, alımlardaki bu artışı, istihdam kaybı ve bazı sektörlerin kapanması nedeniyle hem gıda satın almada fiziksel yetenek hem de gelir kaybı ve satın alma açısından talepte azalma eğilimi izleyebilir.

Küresel gıda pazarlarının, gıda değer zincirlerinin karmaşıklığı, ticaret ve taşımacılığın önemi göz önüne alındığında, son derece savunmasız hale gelebilmesi sözkonusudur. COVID-19 muhtemelen FAO Gıda Fiyat Endeksi tarafından erken uyarı şeklinde yansıyan küresel ekonomi için deflasyonist bir şoku temsil ederken, kısa vadede sağlıklı bir beslenmenin gerçek maliyeti, düşük gelirli hane halkları üzerinde özellikle artan maliyetlere bağlı olarak bozulabilir. Bu etki, 2019'da Dünyada Gıda Güvencesi ve Beslenme Durumunda belirtildiği üzere, ithalat bağımlılığı yüksek olan ülkelerde söz konusu olacaktır. Burada, ithalat bağımlılığındaki yüzde bir artış, yılda %3,8'in yetersiz beslenme düzeyinde ortalama bir artışa neden olduğundan, olumsuz etki daha güçlüdür. Ülke gıda ithalatına bağımlı olduğunda, beslenme yetersizliğinde

yılda ortalama %8'lik bir artış söz konusudur. Ayrıca, bu durum talep şoku etkisinin uzamasına ve kötüleşmesine katkıda bulunacaktır(FAO,2020).

FAO'nun Nisan Aralık 2020 dönemini kapsayan acil eylem planında yer alan dört önemli bileşen ve içeriklerine ait tedbirler Tablo 5'de yer almaktadır.

Tablo 5. FAO Gıda Güvencesine İlişkin Planlama

Bileşen 1. Küresel Veri ve Analiz Olanaklarının Oluşturulması
COVID-19 nedeniyle gıda güvencesizliği riski en fazla olan ülkeleri ve nüfus gruplarını belirlemek için veri toplama ve analizinde alternatif yöntemlerin belirlenmesi
COVID-19'un tedarik zinciri ve gıda güvencesi üzerindeki etkilerini değerlendirmek ve izlemek için en iyi göstergeleri ve veri kaynaklarını belirlemek
COVID-19 jeo-uzamsal platformu dâhil olmak üzere daha geniş bir bilgi ve analiz paylaşımını sağlamak ve analizi kolaylaştırmak
Arz şoklarını öngörmek için hareket kısıtlamalarını, gıda ve tarımsal tedarik zincirlerini, gıda üretimi ve bulunabilirliğini, gıda ve tarımsal girdi fiyatlarını izlemek
Üreticilerden toptancılara, tüccarlara ve tüketicilere değer zinciri boyunca rol alan aktörlerin ortaklarla işbirliği içinde uzaktan veri toplama yoluyla değerlendirilmesi
Veri tesisi aracılığıyla üretilen etkilerin ortak anlayışına dayanan öngörüler de dâhil olmak üzere gıda güvencesi analizlerinin uyarlanması
Ülke düzeyinde en çok etkilenen grupları belirlemek ve onların ihtiyaçlarına cevap verecek öngörü ve eylemler geliştirmek
Yatırımın geri dönüşü ve gıda tedarik zinciri müdahaleleri de dâhil olmak üzere hasar ve kayıp değerlendirmeleri yapmak
Bileşen 2. En yoğun gıda güvencesiz nüfus için gıdaya erişimin sağlanması ve gıdaya erişimin istikrara kavuşturulması
Kırsal-kentsel arayüz dâhil olmak üzere en hassas alanlarda sürekli gıda üretimi ve gelir üretimi sağlamak için tarımsal girdilerin (tohumlar, aletler, hayvancılık yemi) dağıtımlarının ve ihtiyaçlarının artması ve hayvan sağlığı desteğinin sağlanması;
Daha fazla taze gıda bulunabilirliği sağlamak için geçim çeşitliliğinin ve ev tabanlı gıda üretiminin (örn. Arka bahçeler) desteklenmesi (örn. Küçük stokların dağıtımı, ev bahçeciliği için alet ve tohumların dağıtımı)
İyileştirilmiş depolama kapasiteleri ve küçük ölçekli işleme ve koruma meyveleri, sebzeler, süt ve et ürünleri, vb. yoluyla ulaştırma ve pazarlara erişimdeki sınırlamalar nedeniyle önemli ölçüde artabilecek hasat sonrası kayıpları azaltmak
Yerinden edilmiş ve ev sahibi topluluklar için, gıda bulunabilirliğini korumak için mülteci kamplarında ve ev sahibi topluluklarda gıda üretimini desteklemek (örneğin küçük stokların dağıtımı, küçük ölçekli tarımsal üretim için alet ve tohum dağıtımı), gıda ve sağlıklı besinlere erişimi iyileştirmek, yanı sıra nakit tabanlı programları büyütmek
Mümkün olan yerlerde, sosyal koruma sistemlerini hızla ölçeklendirmek için hükümetlerle yakın işbirliği içinde çalışmak, savunmasız kişilerin sosyal koruma yönetimi bilgi sistemleri ve hızlı destek yoluyla hızlı hedeflenmesine izin vermek, erişimi zor olan alanlarda evlere ulaşmak da dahil olmak üzere doğrudan nakit desteği yoluyla korunmasız ve etkilenen kişi ve toplulukların satın alma gücünü artırmak
Belirli geçim kaynaklarına ve ekonomik bağlamlara uyarlanmış nakit desteği ile tarım ve gıda üretimini, değer zincirini ve ilgili geçim sistemlerini korumaya ve teşvik etmeye devam etmek;
Teslimat açısından, hareket kısıtlamaları nedeniyle nakit hakların sunumundaki aksaklıkları önlemek için mobil ödeme sistemlerine öncelik vermek
Bileşen 3. En savunmasız nüfus için kritik gıda tedarik zincirinin sürekliliğinin sağlanması
Ulusal halk sağlığı önlemlerine uygun olarak tüm değer zincirindeki çiftçilerin ve gıda çalışanlarının sağlığını korurken kilit gıda maddesi koridorlarının mümkün olduğunca açık kalmasını sağlamak, savunmasız küçük çiftçi ve gıda işçilerine özel odaklanarak gıda işleme, nakliye, pazarlama, depolama koşullarını desteklemek
Müzakere gücünü ve pazarlara erişimi sürdürmek için yerel üretici gruplarını güçlendirmek ve kilit gıda koridorlarının mümkün olduğunca açık kalmasını sağlamak
Küçük ölçekli gıda üretimini teşvik etmek için acil önlemlerin (tarımsal girdi desteği gibi) alınması
Harici tedarik kesintileri durumunda, yerel, küçük ölçekli gıda dönüşüm kapasitesinin artırılması
Nakliye kuponları sağlayarak ve farklı değer zincirleri içindeki ticari ilişkileri kolaylaştırarak, tarım ürünlerinin pazarda bulunabilirliğini güçlendirmek
Bileşen 4. Gıda tedarik zinciri aktörlerinin virüs bulaşma riski taşımadığından emin olmak
Risk faktörlerinin belirlenmesi ve ele alınması
Çiftçi Tarla Okulları, Hayvancılık Tarla Okulları, Hayvan Sağlığı Kulüpleri ve diğer ağlar aracılığıyla toplulukları harekete geçirmek ve COVID-19 bilincini artırmak
Enfeksiyon riskini azaltmak için en iyi uygulamalar konusunda gıda tedarik zinciri boyunca aktörlerde duyarlılaşma eğitimleri yürütmek
Yerel dillerde iletişim ürünleri (örn. Posterler, afişler, tişörtler, radyo) geliştirmek
Hayvan gözetim personeli, orman otoriteleri, çiftçi grupları, orman kullanıcıları, kadınlar ve gençlik grupları dahil olmak üzere yerel yetkililere ve yayım hizmetlerine enfeksiyon riskini azaltmak için en iyi uygulamalar konusunda eğitim verilmesi

Kaynak: FAO (2020) "Addressing the Impacts of COVID-19 in Food Crisis" April –December 2020 yararlanılarak tarafımızca oluşturulmuştur.

COVID-19 salgını, kıt kamu kaynakları, zayıf halk sađlıđı sistemleri ve yetersiz sosyal koruma bađlamında dűnyanın en yoksul ve en yetersiz beslenen nűfuslarını daha da zor duruma sokabilecektir. Gıda deđer zincirlerinin korunmasının yoksul ve yetersiz beslenen nűfuslara sahip űlkelerde ۆzel bir aciliyeti sۆz konusudur. Yetersiz beslenen ve fiziksel olarak direnç seviyesi dűřük kırsal ve kentsel nűfus için gıdaya eriřimin korunması sađlık sisteminin ۆnemli bir parçasıdır. Gıda ۆretimi ile ilgili kayıt dıřı ve kayıtlı iřgűcű, ulařtırma ve pazarlama hizmetleri, geliřmekte olan űlkelerde ve birkaç bűyűk orta gelirli űlkede nűfusun ۆte ikisinden fazlası için temel gelir ve geçim kaynaklarıdır. Gıda sistemlerindeki yerel aksaklıklar bile kalıcı yankılarla siyasi krizlere yol açabilir. UNDS (United Nation Development System), hűkűmetler, bađıřçılar, arařtırma kurumları, STK'lar ve hem Kuzey hem de Gűney'deki diđer birçok kalkınma ortađı gıda deđerini izlemek, verileri derlemek, hızlı deđerlendirmeler ve analizler yapmak için bir dizi standart, araç ve mekanizma geliřtirmiřtir. Bu mekanizmalar arasında Entegre Gıda Gűvencesi Ařama Sınıflandırması (IPC- Integrated Food Security Phase Classification), Gıda Gűvencesi Bilgi Sistemi (FSIN- Food Security Information System), Kűresel Hayvan Hastalıđı Bilgi Sistemi / Tarımsal Bilgi Yۆnetim Sistemi (EMPRES- Global Animal Disease Information System/Agricultural Information Management System), Kűresel Bilgi ve Erken Uyarı Sistemi (GIEWS- Global Information and Early Warning System), Gűvenlik Açıđı Analizi ve İzleme Birim (VAM-Vulnerability Analysis and Monitoring Unit), Gıda Gűvencesi Kűmesi (FSC- Food Security Cluster), Gıda Krizlerine Karřı Kűresel Ađ ve Tarımsal Pazar Bilgi Sistemi (AMIS- the Global Network against Food Crises, and the Agricultural Market Information System) yer almaktadır (UN, 2020, s. 19).

Sonuç ve ۆneriler

Dűnyada gıdaya sınırlı eriřimi olan hassas bir nűfus olduđu sűrece gıda gűvencesizliđi her zaman yűzeye çıkacaktır. Kriz dۆnemlerinde, ister bugűn yařadığımız gibi, ister ekonomik, politik veya sađlık krizleri olsun, gıda gűvencesi sorunu daha da řiddetlenir ve kamu yetkilileri tarafından acil műdahale gerektiren bir sorun olarak karřımızda durmaktadır. Bugűn, birçok hűkűmet bu sađlık krizini ciddiye almakta ve sadece sađlık ve ekonomik durumla deđil, aynı zamanda ۆzellikle en savunmasız nűfus için gıdaların bulunabilirliđi ve eriřilebilirliđi konusuyla da ilgilenebilmektedirler. Hűkűmetler, COVID-19 salgınının gıda gűvencesi ۆzerindeki etkilerini azaltmak için çeřitli ۆnlemler almıřtır. Her űlkenin kendine ۆzgű kısıtlamaları ve uzun sűredir devam eden yapısal sorunları olduđu gۆz ۆnűne alındığında, hűkűmetlerin acil durum planları oluřturması kesinlikle kolay deđildir. Savunmasız nűfusları tanımlamak ve izlemek, ۆzellikle sosyal koruma sistemlerini ilk kez uygulayan űlkeler açısından zorluk arz etmektedir. Bununla birlikte, bazı űlkelerde, ۆzellikle Asya'da kamu otoritelerinin seferberliđi dikkate deđerdir. Sorunun farkında olmak ve kısa vadeli ۆnlemler uygulamak, geçmiřte kabul edilen gıda politikalarının eksikliklerini gidermenin bir yoludur. Gıda gűvencesi sorunu derindir ve hűkűmetlerin gıda politikalarını yeniden dűřűnűrken ve gelecekteki olası krizlere hazırlanırken bu zor kořulları gۆz ۆnűnde bulundurmaları gerekmektedir.

Salgının ۆnűműzdeki gűnlerde gıda gűvencesini tehdit etmemesi ve hali hazırda gıda gűvencesinden yoksun bireyleri daha zorda bırakmaması için bir takım tedbirlerin hem kűresel hem de ulusal ۆekte hűkűmetler tarafından alınması gerekmektedir. Savunmasız nűfusun gıda ihtiyaı acil olarak karřılanmalıdır. ۆrneđin, sosyal koruma programlarını dűzenlenmesi ve geniřletilmesi, beslenme desteđinin artırılması, yetersiz beslenmenin ۆnlenmesi; okul yemek programlarının okullar kapalıyken bile okul yemekleri vermeye devam edecek řekilde ayarlanması gibi. En savunmasız ailelere gıda dađıtımı, sosyal koruma programlarında artıř; okul çađındaki çocukları olan aileler için, ۆzellikle en çok etkilenen ekonomik sektۆrlerdeki iřçiler için temel gıda vergilerinden muafiyet; yerel çiftçilerden ve balıılar/balık iřçilerinden taze yiyecek dađıtımı; gıda teslimatları gibi.

Hűkűmetler ailelerin temel ihtiyaçlarının karřılanmasına yۆnelik sosyal yardımdan yararlananların sayısını ve transfer miktarını artırarak salgının etkilerini hafifletme yoluna gidebilirler. Kűűk ۆlekli iřyerlerinin maruz kaldıđı gelir kaybı, iřten ıkarılmalar sonucu hanehalkı gelirinde gۆzlenen dűřűř, vs. durumlarda bir çok űlke için gıda bankacılıđı sisteminin uygulanabilirliđi gۆz ۆnűnde bulundurulabilir. Tarım, balıılık ve su ۆrűnleri yetiřtiriciliđi sektۆrlerine fon imkanı sađlanarak kűűk ve orta ۆlekli iřletmelerin faaliyetlerini devam ettirebilme imkanı sađlanabilir. Bu sűrete birçok hűkűmet, salgının insanların geçim kaynakları ۆzerindeki etkileriyle műcadele etmek için koruyucu ۆnlemleri uygulamaya koymuř veya arttırmıřtır.

Gıda mallarının ticaretini ve hareketliliğini kısıtlayacak tedbirler uygulamak; gıda israfını ve kayıplarını azaltmak; lojistik darboğazları ۆzlemek; ticaret ve politika seçeneklerini ve olası etkilerindeğerlendirmek;

gıda tüketicileri için genel sübvansiyonlardan kaçınmak; stok kullanımındaki kısıtlamaları azaltmak; ulusal para birimlerinin ve diğer kısıtlamaların devalüasyonu nedeniyle maliyetlerde bir artış olduğunda en aza indirmenin uygun olduğunu düşündüğünde ithalat tarifelerinin azaltılması; KDV ve diğer vergileri geçici olarak azaltılması, potansiyel maliyet artışlarını (döviz devalüasyonu nedeniyle) telafi etmek için ithal mallara yönelik vergi politikasını gözden geçirmek ve döviz devalüasyonunun potansiyel etkilerini değerlendirmek hükümetlerin yetki ve sorumluluğundadır. Genel olarak, herhangi bir ticaret kısıtlamasından kaçınmak, gıda ve yem tedariklerinin yanı sıra tarım ve balıkçılık girdilerinin de COVID-19 müdahale önlemleri tarafından zorlanan yerel koşulların kötüleşmesini önlemek gerekmektedir. Birçok hükümet, salgının bireylerin hem geçim kaynakları hem de gıda güvenesi üzerindeki etkileriyle mücadele etmek için koruyucu önlemleri uygulamaya koymuş veya arttırmıştır.

Etik Beyan

“Küresel Kamusal Mallar: Covid-19 ve Gıda Güvenesi Sorunu” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Bu çalışmada doküman incelemesi yapıldığından etik kurul kararı zorunluluğu bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Akdemir, A. ve Şahin, M. (2006). Küresel kamusal malların üretim ve yönetim dinamikleri bağlamında sınıflandırılması. *Maliye Dergisi*, 150, 1-24
- Arslan, O. M. (2007). *Küresel kamusal mal olarak sağlık ve keş gribinin türkiye ekonomisine etkileri*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Barrett, C. B. (2010). Measuring food insecurity. *Science*, 327(5967), 825-828.
- Brown, L. R.(1989). *Dokuzuncu gün* (Çev: K. Tosun). İstanbul: İşletme Fakültesi Yayını.
- CFS (2020) *Impact of Covid -19 on Food Security and Nutrition (FSN)” Committeeon World Food Security HLPE High Level Panel of Experts* https://fsccluster.org/sites/default/files/documents/2020-03-19._impact_of_covid-19_on_fsn_-_hlpe_-_final_draft.pdf Erişim Tarihi Nisan 2020
- Coates, J. (2013). Build it back better: deconstructing food security for improved measurement and action. *Global Food Security*, 2(3), 188-194.
- Dündar , N. (2020). Küresel salgınlarin makroekonomik etkileri üzerine bir araştırma. *Journal of Social and Humanities Sciences Researcb*, 7(52) 837-852
- FAO (2019). *Dünyada gıda güvenliği ve beslenme durumu-ekonomik yavaşlama ve gerilemelere karşı önlem alma*. The State of Food Security and Nutrition in the World 2019
- FAO (2020). *Adressing the impacts of COVID-19 in food crisis*. April–December, FAO’s Component of the Global Covid-19 Humanitarian Response Plan
- Ferroni, M. ve Mody, A. (2002) (Eds.). *International public goods: incentives, measurement and financing*. Washington: Kluwer Academic Publishers and World Bank.
- Gediz, B. O. (2014). Sağlık hizmetlerinin küresel kamusal olarak değerlendirilmesi uluslararası örgütler. *Finans, Politik ve Ekonomik*, 51(588), 79-85.
- Gümüş, E. (2019). *Uluslararası kamu maliyesi*. Eskişehir: T.C Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Hassan, A. (2017). *Food security and child malnutrition: The impact on health, growth, and well-being*. Apple Academic Press. 267.
- Hendriks, S. L. (2015). The food security continuum: A novel tool for understanding food insecurity as a range of experience. *Food Security*, 7, 609-619.
- IFPRI (2020). As COVID-19 Spreads, No Major Concern For Global Food Security Yet <https://www.ifpri.org/blog/covid-19-spreads-no-major-concern-global-food-security-yet>
- Kanbur, R., Sandler, T. ve Morrison, K. (1999). *The future of development assistance: common pools and international goods*. Policy Essay, No: 25, Washington D.C., Overseas Development Council.
- Kaul, I., Grunberg, I. ve Stern, A. (1999). Defining global public goods. In I Kaul, I. Grunberg ve A. Stern (Edt.). *Global public goods: International cooperation in the 21 st century*. New York.
- Koç, G., Uzmay, A. ve Çınar, G. (2018). Gıda güvenesi hesaplama yöntemleri ve son gelişmeler. IX. *IBANESS Kongreler Serisi*. 29-30 Eylül 2018 Edirne, Türkiye.
- Mascarenhas, R. ve Sandler, T. (2005). Donors’ mechanisms for financing international and national public goods: loans or grants? *The World Economy*, 28(8), 1095-1117.
- Mengoub, F. E. (2020). Ensuring food insecurity during the COVID-19 pandemic: Review of short term responses in selected countries. *Policy Center For The New South*, 20-26
- Mutlu, A. (2006). Küresel kamusal mal bağlamında sağlık hizmetleri ve çevre kirlenmesi: Üretimin, finansman ve yönetim sorunları. *Maliye Dergisi*, 150, 53-78.
- Renzaho, A. M. ve Mellor, D. (2010). Food security measurement in cultural pluralism: missing the point or conceptual misunderstanding? *Nutrition*, 26(1), 1-9.
- Sen, A. (1981). Poverty and famines: An essay on entitlement and deprivation. *Oxford University Press*. 257

- United Nations (UN) (2011). The Millennium Development Goals Report.
- United Nations (UN) (2020). A UN Framework For the Immediate Socio-Economic Response to COVID-19
- Webb, P., Coates, J., Frongillo, E. A., Rogers, B. L., Swindale, A. ve Bilinsky, P. (2006). Measuring household food insecurity: Why it's so important and yet so difficult to do. *The Journal of Nutrition*, 136(5), 1404-1408.
- World Bank Development Committee (2001), Poverty Reduction and Global Public Goods: A Progress Report, [http://siteresources.worldbank.org/DEVCOMMINT/Resources/Document/DC2001-0007\(E\)-GPG.pdf](http://siteresources.worldbank.org/DEVCOMMINT/Resources/Document/DC2001-0007(E)-GPG.pdf)
Erişim Tarihi Mart 2020
- WORLD BANK (2005). Spread of Avian Flu Could Affect Next Year's Economic Outlook. In *World Bank. (eds.). East Asia Update – Countering Global Shocks*. Washington D.C. USA: World Bank Press.
- World Health Organisation [WHO] (2020). International health regulations emergency committee on novel coronavirus in China. <https://www.who.int/>.
- World Health Organisation (WHO) (2011). Global Tuberculosis Control 2011. <http://databank.worldbank.org>
- Yıldız, H. ve Turan, M. (2010). Küreselleşme ve sağlık. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 36(1), 39-41
- Yılmaz, B. E. (2010). Barış ve güvenlik: Küresel kamu malı olarak sunumu ve finansman mekanizmaları. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 137-158.
- Yılmaz, E. B. (2011). Bir küresel kamusal mal olarak sağlık ve finansmanında resmi kalkınma yardımlarının rolü. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları* 55. Seri

EXTENDED ABSTRACT

In public economics, public goods are defined as goods that are non-excludable and non-rivalous in consumption. These goods can be consumed by all, but require resources, political will and effort to be produced and maintained, they are often in short supply or absent entirely. Well-known examples of public goods are world peace, seas, a stable climate, and scientific knowledge. Communities collaborate to develop a public good by pooling resources together. Over recent decades it has been observed a variety of attempts to provide public goods that are specifically designed to be enjoyed by everyone worldwide, the so-called global public goods.

Globalization effected the research area of public economics. Environmental problems have also become global with acceleration of globalization process. As environmental problems become global, the mentality to approach and solve these problems has changed as well. Impossibility of struggle with environmental problems reached to a level threatening the future of humanity has been understood, so it has become evident that in struggle against global environmental problems a cooperation mechanism effective at international level must be developed and new types of approaches must be adopted even beyond cooperation.

Global competitiveness has an important influence on sustainable development in terms of countries. By the process of Global Competitiveness and absence of economic borders between countries, goods, services and capital mobility increased. Thus, being the world as a single and large market, homogeneity in consumer desires and needs, businesses doing the same business in the same market, and therefore national economies, has forced to an intense competition. Ultimately, the ability of countries to benefit from the global economic system is based on global competition. The extention of global competition are also compared with indicators such as production power, minimum cost, quality, elasticity, innovation, food security, etc. Environmental problems have also become global with acceleration of globalization process. As environmental problems become global, the mentality to approach and solve these problems has changed as well. Impossibility of struggle with environmental problems reached to a level threatening the future of humanity has been understood, so it has become evident that in struggle against global environmental problems a cooperation mechanism effective at international level must be developed and new types of approaches must be adopted even beyond cooperation.

Population and consumption growth mean that the global demand for food will increase. Growing competition for land, water, and energy, in addition to the overexploitation of fisheries, will affect our ability to produce food, as will the urgent requirement to reduce the impact of the food system on the environment. The effects of climate change and pandemic disaeses are a further threat. But the world can produce more food and can ensure that it is used more efficiently and equitably. A multifaceted and linked global strategy is needed to ensure sustainable and equitable food security, different components of which are explored here.

Globalization of the food system increases the shared risks from food security, making it a global public good. Food security can defined as the state in which people at all times have physical, social and economic access to sufficient and nutritious food that meets their dietary needs for a healthy and active

life. This framework is based on the internationally accepted definition established at the 1996 World Food Summit. For too long, agricultural, energy and development policies have lost sight of the need for food security. Yet, as a global public good, food security and pandemic diseases should be a structural objective of global governance. But reform of the latter is not sufficient and we should be fully aware of the role to be played by national policies, and of the growing importance of private stakeholders.

Discussions of food security and development are increasingly incorporating the idea of resilience, defined by the UN Food and Agriculture Organisation (FAO) as “the ability to prevent disasters and crises as well as to anticipate, absorb, accommodate or recover from them in a timely, efficient and sustainable manner”. Understanding a country’s exposure to specific risks and the resilience of its food systems provides insights into its level of food security.

It is obvious that everyone wants to be food secure, especially in times of crisis. Ideally, in all situations, all people should have access to nutritious food in order to lead healthy and active lives. However, in times of crisis, many people might not have access to food for a number of reasons. These may be financial, or just related to the non-availability of food in markets because of disruptions to production or food value chains. The COVID-19 crisis potentially has an impact on food security. To limit the spread of this highly contagious virus, world economies have implemented containment measures restricting the movement of the population by ordering them to stay at home. This situation is deeply impacting daily and is leading to a general crisis. In light of these developments, this paper addresses policy measures undertaken for countries in order to mitigate the impact of this pandemic and their effect on the population’s food insecurity, especially in relation to vulnerable people.